

Kwotowanie sprzedaży mleka krowiego

Sławomir Mroczkowski

ATR w Bydgoszczy

Jeszcze przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej rozpoczęło się, w ramach działań przedakcesyjnych, limitowanie produkcji i sprzedaży mleka. Na podstawie ilości dostarczanego mleka do mleczarni w tzw. roku referencyjnym, tj. w okresie od 1 kwietnia 2002 roku do 31 marca 2003 roku, po raz pierwszy ustalono kwoty mleczne dla poszczególnych producentów. Pod koniec marca bieżącego roku kończy się pierwszy rok kwotowania produkcji i sprzedaży mleka. Obecnie rolnicy, którzy przekroczyli wielkość przyznanej im indywidualnej kwoty mlecznej, względnie którzy chcą powiększyć wielkość sprzedaży, rozglądają się za możliwościami jej zwiększenia. W świetle obowiązujących regulacji prawnych możliwe jest uzyskanie zwiększenia limitu z rezerwy krajowej, poprzez zgłoszenie wniosku do Agencji Rynku Rolnego (ARR), albo kupując lub pozyskując go w drodze dziedziczenia.

Zasady kwotowania sprzedaży mleka po wejściu Polski do Unii Europejskiej reguluje ustawa o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych z dnia 20 kwietnia 2004 roku (Dz.U. nr 93, poz. 897). Ustawa dostosowuje nasze krajowe przepisy do tych obowiązujących w prawie unijnym, zawartych w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1788/2003 z 29 września 2003 r., ustanawiającym opłatę wyrównawczą w sektorze mleka i przetworów mlecznych, a także w Rozporządzeniu Komisji 595/2004, ustanawiającym szczegółowe zasady rozporządzenia (WE) 1788/2004.

Kwotowanie sprzedaży mleka ma na celu ograniczenie jego produkcji i polega na określeniu ilości mleka, jaką dany kraj UE może wyprodukować. Poszczególnym producentom mleka przyznaje się indywidualną ilość referencyjną (IIR) na podstawie wniosków złożonych w oddziale terenowym ARR. Indywidualna ilość referencyjna jest to ilość mleka wyprodukowana przez rolnika w roku kwotowym we własnym gospodarstwie, którą może dostarczyć do mleczarni albo zbyć w ramach sprzedaży bezpośredniej, bez skutków finansowych. Mleko sprzedane w ilości ponad przyznaną IIR podlega opłacie – karze. Limitowanie sprzedaży mleka następuje w okresach rocznych. Rok kwotowy nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym i trwa od 1 kwietnia do 31 marca. W skład IIR nie wchodzi mleko czy jego przetwory, które spożywa rodzina rolnika albo zwierzęta znajdujące się w gospodarstwie. Indy-

widualna ilość referencyjna obejmuje całe mleko i jego przetwory, które wychodzą poza granice gospodarstwa, sprzedawane zarówno mleczarniom, jak i ostatecznym konsumentom, np.: letnikom, sąsiadom, czy w ramach prowadzenia działalności agroturystycznej.

W świetle prawa kwota mleczna jest powiązana z gospodarstwem. Posiadaczem indywidualnej ilości referencyjnej może być tylko producent mleka, który jest właścicielem gospodarstwa rolnego. Prawo do IIR jest dziedziczne, dziedziczy je osoba lub osoby, które odziedziczyły gospodarstwo i które będą kontynuowały produkcję mleka. W przypadku przeniesienia prawa własności do gospodarstwa, IIR z mocy prawa przechodzi na nowego właściciela. W myśl prawa wyróżnia się dwa rodzaje producentów mleka. Jeżeli rolnik produkuje mleko we własnym gospodarstwie i sprzedaje je podmiotom skupującym – jest dostawcą hurtowym. Jeżeli zaś produkuje mleko we własnym gospodarstwie i wprowadza przetwory z tego mleka bezpośrednio na rynek (sprzedając np. na targu, bazarze) jest dostawcą bezpośrednim. Jeżeli producent mleka spełnia oba powyższe warunki, to jest jednocześnie dostawcą bezpośrednim i hurtowym; musi wówczas posiadać dwa rodzaje IIR.

Posiadacz kwoty mlecznej może dokonywać tzw. konwersji, czyli zamiany kwot. Jeżeli rolnik posiada IIR przeznaczoną dla dostawcy bezpośredniego lub IIR przeznaczoną dla dostawcy hurtowego, to może dokonywać zamiany części lub całości jednej na drugą. Konwersji można dokonywać po upływie co najmniej roku kwotowego od dnia uzyskania prawa do IIR, będącej przedmiotem konwersji. Można dokonać konwersji IIR czasowo, tzn. do końca roku kwotowego lub konwersji stałej. Konwersji tymczasowej producent może dokonać w przypadku, kiedy nie jest w stanie wykorzystać posiadanej ilości do końca roku kwotowego. Jeśli producent posiada ilość bezpośrednią i zamierza np. zrezygnować ze sprzedaży mleka bezpośrednio na rynek, to może dokonać konwersji stałej, zamieniając dotychczasową indywidualną ilość referencyjną na hurtową; może wówczas sprzedawać mleko od podmiotu skupującego.

Konwersji dokonuje się na wniosek właściciela indywidualnej ilości referencyjnej, złożony do dyrektora właściwego oddziału terenowego ARR, po upływie co najmniej roku kwotowego od dnia uzyskania prawa IIR, będącej przedmiotem konwersji. W przypadku konwersji stałej formularz zgłoszenia należy złożyć do 31 stycznia roku kwotowego, poprzedzającego rok kwotowy, od którego konwersja zostanie zastosowana. W przypadku zaś konwersji tymczasowej formularz zgłoszenia należy złożyć do dnia 31 stycznia danego roku kwotowego.

Kwota mleczna jest towarem – jeżeli producent mleka nie jest w stanie jej wykorzystać, to może ją sprzedać. Jeżeli zaś ma jej za mało, wówczas może ją kupić od innego producen-

ta. Przedmiotem sprzedaży może być cała IIR lub tylko jej część. Umowa kupna/sprzedaży IIR musi być zawarta w formie pisemnej. Muszą ją podpisać obie strony – sprzedający i kupujący.

Sprzedaży bądź kupna IIR można dokonać wyłącznie między producentami posiadającymi gospodarstwa rolne na terenie tego samego oddziału terenowego ARR. Indywidualna ilość referencyjna ma swoją wartość rynkową, którą można wyrazić w złotych. Producent mleka jest właścicielem swojego limitu, w związku z tym to on ustala cenę za kilogram swojej IIR. Cena kilograma IIR w krajach UE kształtuje się na poziomie ceny kilograma mleka. Indywidualną ilość referencyjną można nie tylko sprzedać, ale także wdzierżawić za określoną cenę, bądź też zapisać w spadku swoim najbliższym.

Nabywca IIR zobowiązany jest zgłosić do oddziału terenowego ARR jej kupno na specjalnym formularzu, załączając ww. umowę zbycia IIR do końca lutego danego roku kwotowego. Kupujący przedkłada umowę dyrektorowi oddziału terenowego ARR (właściwego dla swojego miejsca zamieszkania) w terminie 5 dni roboczych od dnia jej zawarcia. Producent, który sprzeda swoją IIR, nie będzie mógł otrzymać indywidualnej kwoty mlecznej z krajowej rezerwy przez następne 5 lat od dnia sprzedaży. W przypadku zawarcia umowy zbycia 5% IIR, stanowiącej przedmiot umowy, przechodzi do krajowej rezerwy.

W przypadku sprzedaży gospodarstwa rolnego prawo do IIR przechodzi na nowego właściciela. Jeżeli sprzedaż następuje w trakcie trwania roku kwotowego, nowy właściciel może wykorzystać do końca danego roku kwotowego tylko tyle IIR, ile nie wykorzystał poprzedni właściciel. Nowy właściciel może wykorzystać całą indywidualną ilość referencyjną dopiero od początku kolejnego roku kwotowego. Umowę zbycia gospodarstwa należy zawrzeć na piśmie w formie aktu notarialnego. Nabywca gospodarstwa jest zobowiązany zgłosić kupno IIR (na specjalnym wniosku) dyrektorowi oddziału terenowego ARR (właściwego dla swojego miejsca zamieszkania) wraz z wypisem aktu notarialnego, albo kopią zawartej umowy, w terminie do jednego miesiąca od dnia jej zawarcia.

Kwota mleczna może być też przedmiotem dzierżawy, można również wdzierżawić tylko niewykorzystaną część indywidualnej ilości referencyjnej. Umowa dzierżawy może być zawarta jedynie pomiędzy posiadaczami indywidualnej ilości referencyjnej, którzy sprzedają mleko do tego samego podmiotu skupującego i posiadają gospodarstwa na terenie tego samego oddziału ARR. Indywidualną ilość referencyjną można dzierżawić od innego producenta mleka lub wdzierżawić swoją część IIR innemu rolnikowi. Umowa dzierżawy może być zawarta tylko na jeden rok kwotowy, dlatego wygasa automatycznie ostatniego dnia roku kwotowego. Jeżeli producent mleka zamierza dalej dzierżawić indywidualną ilość referencyjną, to musi zawrzeć nową umowę dzierżawy. Zawarcie tej umowy może nastąpić najwcześniej pierwszego dnia roku kwotowego, tj. 1 kwietnia, ale nie później niż do 31 stycznia danego roku kwotowego. Jednak IIR może być wdzierżawiana nie dłużej niż przez trzy kolejne lata kwotowe.

Aby umowa dzierżawy kwoty mlecznej była ważna, musi być zarejestrowana w oddziale terenowym ARR. Umowa dzierżawy dla swej ważności powinna być zawarta na piśmie, podpisana przez dzierżawcę i wdzierżawiającego. Dzierżawca IIR zobowiązany jest zgłosić dzierżawę IIR na specjalnym wniosku, załączając umowę dzierżawy IIR do właściwego dla swojego miejsca zamieszkania oddziału terenowego ARR, do 31 stycznia danego roku kwotowego. W przypadku zawarcia umowy dzierżawy 5% IIR, stanowiącej przedmiot umowy, przechodzi do krajowej rezerwy. Umowa dzierżawy może zostać zawarta na dowolne IIR posiadane przez rolnika, niemniej jednak producent mleka musi liczyć się z faktem, że w przypadku wprowadzenia do obrotu (w roku kwotowym) mleka lub przetworów mlecznych w wysokości mniejszej niż 70% przyznanego mu prawa do IIR, dyrektor oddziału terenowego ARR zmniejszy IIR o niewykorzystaną jej część. Natomiast w przypadku dzierżawy całego gospodarstwa rolnego, IIR jest dzierżawiona wraz z gospodarstwem. Dzierżawca uzyskuje prawo do IIR przyznane dotychczasowemu producentowi na czas trwania umowy dzierżawy. Umowa dzierżawy dla swej ważności musi być zawarta w formie pisemnej oraz zawierać podpisy dzierżawcy i wdzierżawiającego. Dzierżawca zobowiązany jest do przesłania dyrektorowi oddziału terenowego ARR (właściwego dla swojego miejsca zamieszkania) kopii umowy w terminie do jednego miesiąca od dnia jej zawarcia. Dyrektor – na podstawie przesłanego dokumentu – dokonuje wpisu w rejestrze producentów o przejściu prawa do indywidualnych ilości referencyjnych na dzierżawcę.

Kwota mleczna może być przedmiotem darowizny – warunkiem przekazania IIR jest posiadanie przez obdarowanego gospodarstwa. Umowę darowizny należy sporządzić w formie pisemnej. Darowizny IIR można dokonać wyłącznie między producentami posiadającymi gospodarstwa rolne na terenie tego samego oddziału terenowego ARR. Obdarowany zobowiązany jest zgłosić darowiznę IIR do oddziału terenowego ARR na specjalnym formularzu, załączając ww. umowę zbycia IIR do końca lutego danego roku kwotowego. Obdarowany przedkłada umowę dyrektorowi oddziału terenowego ARR (właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania) w terminie 5 dni roboczych od dnia zawarcia umowy. Producent, który darował kwotę mleczną, nie będzie mógł otrzymać IIR z krajowej rezerwy przez następne 5 lat. W przypadku zawarcia umowy darowizny 5% IIR, stanowiącej przedmiot umowy, przechodzi do krajowej rezerwy.

W założeniach ograniczenie sprzedaży mleka poprzez jego kwotowanie ma służyć interesom rolników, chodzi o to, by produkcja była opłacalna i stabilna, a także by jej planowanie odbywało się przy jak najmniejszym poziomie ryzyka. Kwoty mleczne powinny być rozdzielane pomiędzy aktywnych producentów mleka. Wykorzystanie IIR w mniej niż 70% może spowodować, że część lub całość kwoty wróci do rezerwy krajowej. Kwoty mleczne zostaną najprawdopodobniej utrzymane do 2014 roku. W ramach Agendy 2000 ustalono liniowy wzrost kwot mlecznych dla większości krajów członkowskich (o 1,5%), natomiast Grecji, Hiszpanii, Irlandii i Włochom przyznano dodatkowe kwoty. W całej UE limit kwot mlecznych wzrośnie o 2,4%.